

Posudek bakalářské práce Tomáše Havlíka

Římský konzulát a jeho role v politickém životě Byzantské říše

Bakalářská práce T. Havlíka se podle jeho vlastních slov „zabývá vývojem konzulátu ve východní polovině Římské říše mezi lety 395 a 641“. Autor chce zodpovědět otázku, jaká byla v Byzanci jeho funkce, jak byl vnímán císařem apod.

Práce je rozdělena na šest resp. sedm kapitol. V úvodu autor představuje primární a sekundární prameny, jež užíval. V první kapitole *Cesta k Byzanci* se pokusil charakterizovat popisované období, zvláště ve vztahu ke konzulátu. Ve druhé kapitole autor mj. konstatuje, že v uvedeném období se jej často ujímali císaři. Třetí a čtvrtá kapitola se zabývá zmínkami konzulátu v právních pramenech Justiniánovy doby a v pozdějších právních kodifikacích. V páté kapitole autor uvádí zmínky o konzulátu v historických dílech. V šesté kapitole se zabývá zobrazením císařů coby konzulů na mincích, v sedmé pak patrně nejvýznamnějším kunsthistorickým dokladem konzulů v pozdní antice, jímž jsou tzv. slonovinová diptycha. Po závěru uvádí seznam použitých pramenů a sekundární literatury, seznam příloh a přílohu sestávající ze seznamu konzulů mezi r. 395 a 541 a obrazovou přílohou (konzulárních mincí císařů a konzulárních diptych).

Jedná se o velmi zdařilou, zralou práci, v níž autor dokázal, že dovede pracovat se sekundární i primární literaturou, ale především že si dovede vytknout zajímavé historické téma, které umí rozčlenit na logické celky a zpracovat jej. V pořádku je způsob citací; rovněž je třeba vyzdvihnout, že se v práci nachází jen nepatrné množství překlepů.

Pokud se v práci nacházejí některé chyby a nepřesnosti, jedná se většinou jen o maličkosti, jimž není potřeba se obsírněji věnovat. Zmínil bych se však o jednom okruhu, a to v úvodní kapitole *Cesta k Byzanci* (s. 17): autor tu totiž uvádí dvě díla, která mu sloužila pro uvedení do pozdní antiky; jedním z nich je klasická práce J. B. Buryho *A History of Later Roman Empire*, London 1889. K této tak zastaralé práci přistupuje velmi nekriticky a dokonce uvádí jeho (dnes žádným badatelem nezastávaný) názor, že „počátek Byzance musíme hledat v 1. století, kdy byla poprvé natrvalo ustavena vláda jednotlivce“, aniž by se od tohoto názoru sám distancoval; hned poté, že „nemůžeme mluvit o žádné Východořímské ani Byzantské říši, neboť ta právně neexistovala“. V následujícím odstavci pak autor tvrdí, že bude psát o Byzanci, ať se jedná o 4. nebo 7. století.

Autor zde tedy nevzal v potaz ani jedinou alespoň trochu novější historickou publikaci, jež se snaží postihnout jím popisované období, které dnes naprostá většina badatelů

označuje jako *pozdní antiku* (z mnohých např.: A. Demandt, *Geschichte der Spätantike. Das Römische Reich von Diocleian bis Justinian*, München 1998). Časové vymezení sice u jednotlivých badatelů kolísá, přesto lze vidět tendenci, že uvedené období začínají Diokleciánovou vládou (= počátek dominátu) a končí buď vládou Justiniána I. nebo arabskými výboji za císaře Herakleia. Toto časové vymezení je podstatné i pro předkládanou práci (viz níže).

Autor nebere v potaz, že označení *byzantská říše* je pouze konvenční název, který je používán od humanismu (Hieronymus Wolf). Pro uvedené období (4.-7. století) ale badatelé spíše používají název *východořímská říše*; jistě chybné pak je název *byzantská říše* pro období před r. 395. Tento rok přitom pro vývoj různých institucí (včetně konzulátu) neznamena žádný přelom. Třebaže autor ve zcela poslední větě uvádí, že se dějiny konzulátu „*po dvanácti stoletích nepřetržitě existence definitivně uzavřely*“, postrádám v práci sdělení, že konzulát byl nejvyšším civilním a vojenským úřadem za římské republiky, který nástupem císařství ztrácel postupně svůj význam a moc. Přelomem jsou tedy vláda Augustova (= počátek tzv. principátu) a Diokleciánova (= počátek dominátu), které představují vždy větší shromáždění moci v rukou jednotlivce, tedy císaře. Rok 395, jímž autor svoji práci začíná, tedy ve vývoji konzulátu žádným přelomem není (viz níže zmíněná práce R. S. Bagnalla et al.).

Na závěr musím bohužel zmínit, že autorův předpoklad, s nímž se pustil do této bakalářské práce, že totiž „*jeho (= konzulátu) pozdně antická forma zatím přilákala jen malé množství autorů, kteří by popsali jeho funkci a vlastnosti. (...) potenciální badatelé se musejí spokojit pouze s krátkými zmínkami v různých monografiích a studiích, které mají často jen přehledový charakter a o byzantském konzulátu se zmiňují pouze okrajově*“ není správný. Byzantskému resp. pozdně římskému konzulátu byla věnována jedna monografie (R. S. Bagnall – Al. Cameron – S. R. Schwartz – K. A. Worp, *Consuls of the Late Roman Empire*, Atlanta 1987 /časové vymezení: 281-541!/ – která se ovšem podle mých znalostí v českých knihovnách nenachází) a celá řada článků, z nichž ten od R. Guillauda (*Études sur l'histoire administrative de l'empire byzantin*, *Byzantion* 24, 1954, s. 545-578) patří mezi „klasické příspěvky“, které by neměly být pominuty. Bakalářská práce T. Havlíka tedy bohužel není prací objevnou, to ale nic neubírá její kvalitě.

Bakalářskou práci doporučuji k obhajobě (s hodnocením **výborně**).

Mgr. et Mgr. Vlastimil Drbal, PhD.

V Praze, 9.8. 2011